

Het voordeel van de twijfel

Mijnheer de rector, dames en heren,

"Vorig jaar koos het weekblad Time de computer tot de man van het jaar. Vorige maand wandelden robots rond op de Firato-tentoonstelling waar Nederland massaal getraakteerd werd op huiscomputers en kabel-tv. Vorige week besloot Philips samen met Siemens tot een miljardeninvestering in de produktie van super chips. En vorige week heeft ook de ondernemingsraad van de AMRO Bank een proces aangespannen tegen de Raad van Bestuur omdat deze honderden computers wil installeren zonder inspraak van de werknemers terwijl het vermoedelijk duizenden banen gaat kosten. Het is 1984, het jaar van Orwell."

Met een schildering van de sinisterie anti-utopie in Orwells boek begon vrijdagmiddag 19 oktober prof. dr. ir. Eric Jan Tuininga (48) de oratie waarmee hij aan de Vrije Universiteit het hoogleraarschap aanvaardde in de maatschappelijke aspecten van de wiskunde en natuurwetenschappen. In het Nederlandse universitaire bestel is dat een unieke leeropdracht. In z'n oratie zette prof. Tuininga uiteen wat die leeropdracht is, hoe hij die dacht te vervullen en hoe hij zich laat inspireren.

Wat is er aan de hand met de relatie samenleving-wetenschap/technologie, vroeg hij zich af. "Het lijkt wel alsof er iets is misgegaan in dat eeuwenoude en

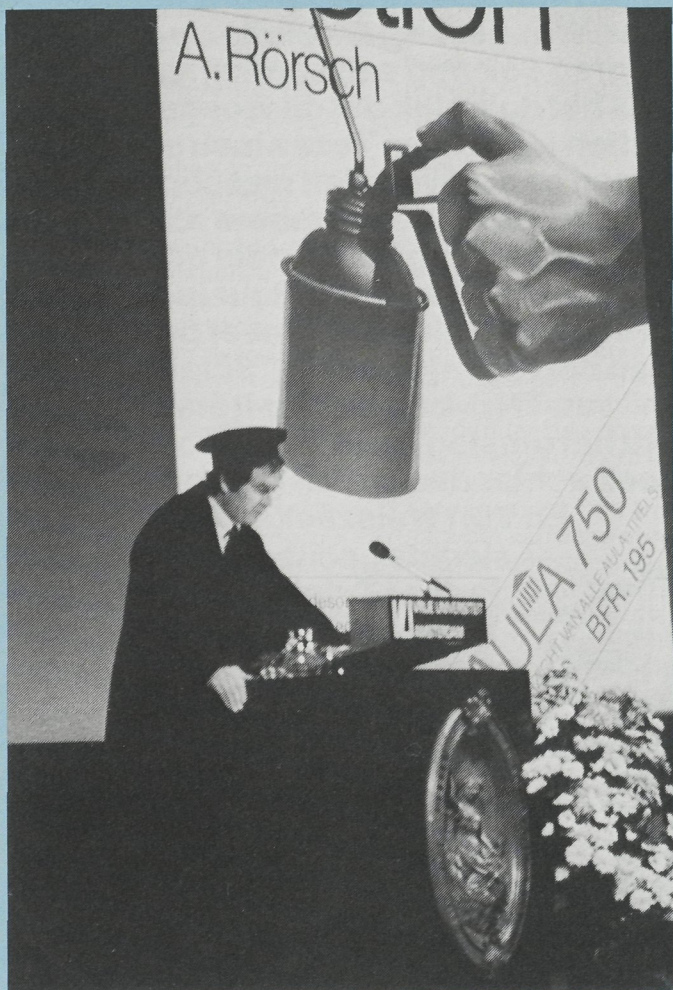
goede huwelijk. Om het modern te zeggen, het lijkt wel of de 'rek' eruit is."

Levenloze voorbrengselen van wetenschap en technologie gedragen zich alsof er een DNA-molecuul in hen huist. Kennis stapelt zich op kennis en smelt samen tot kunde, die weer leidt tot nieuwe kennis. Zo hebben wetenschap en technologie zich de laatste eeuwen fascinerend ontwikkeld. In de 18e eeuw waren het nog vooral de adel en de priesters die de macht hadden, maar vanaf het midden van de vorige eeuw begint die macht te tanen. Ondernemers en technici beginnen langzamerhand de toon aan te geven en het vooruitgangsgeloof wordt steeds sterker. Wetenschap en technologie zijn steeds meer onze economie en onze cultuur gaan bepalen. Dat ging nog betrekkelijk onopvallend tot aan de tweede wereldoorlog, maar daarna werd dit veel duidelijker. En bovenal, de wetenschap en technologie werden ook duidelijk gewaardeerd. In de 25 jaar na de oorlog stegen de budgetten voor wetenschappelijk onderzoek in de meeste geïndustrialiseerde landen gemiddeld met 10 procent per jaar. En niet zonder succes, want de ministers van de Organisatie van Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) erkennen al jaren dat: *"de bijdrage van wetenschap en technologie aan de oplossing van de problemen van de hedendaagse maatschappij, aan de ontplooiing van de volkshuishoudingen van de landen en van de wereld-economie, een sleutelrol heeft en nog in belang zal toenemen."*

Met vrijwel exact deze zinnen begint het recente wetenschapsbudget 1985 *"Wetenschap en Technologie, goed voor ons allen"*.

Prof. Tuininga constateerde evenwel dat niet iedereen zo optimistisch is. Hij citeerde een bijna 20 jaar oude uitspraak uit een boek van de Amerikaanse natuurwetenschapper Lapp: *"Niemand — zelfs niet de meest briljante wetenschapper van deze tijd — weet werkelijk waarheen de wetenschap bezig is ons mee te slepen. We zitten in een trein die met toenemende snelheid over het spoor rijdt met een onbekend aantal wissels, die ieder naar een onbekende bestemming voert. In de bestuurderscabine is geen enkele deskundige en misschien worden de wissels wel bediend door demonen. Bijna de gehele samenleving zit in de volgwagen en kijkt achteruit..."*

Dit soort uitspraken, constateerde prof. Tuininga, is 20 jaar later geen uitzondering meer en geen jaar gaat er voorbij of er verschijnen boeken en oproepen om zich te bezinnen op de invloed van wetenschap en technologie op de samenleving.

Prof. ir. E. J. Tuininga werd geboren in 1936, studeerde werktuigbouwkunde aan de TH-Delft, werkt in New York en Genève als marketingman voor o.a. IBM, Texas Instruments, Dupont en Sulzer Bros, was van 1971-1981 verbonden aan TNO, afdeling beleidsstudies en daarna hoofd Studiecentrum Technologie en Beleid van TNO. Hij was o.a. oprichter/coördinator van de Bezinningsgroep Energiebeleid en van de Initiatiefgroep Energiediscussie

THE CHURCH
AND THE
NUCLEAR
DEBATE

